

FYLKESMANNEN I SØR - TRØNDELAGE

MILJØVERNDELINGEN

RAPPORT

1-1989

LANDBRUKSKONTROLLEN

1988

FAGGRUPPE:

- FISK
- KART OG DATA
- NATURVERN, FRILUFTSLIV
- VANN, AVLØP, RENOVASJON
- VILT
- VASSDRAGSFORVALTNING

TRONDHEIM

1. BESKRIVELSE AV KONTROLLOPPLEGGET

Kontrollen ble lagt opp slik at den omfattet både førstegangs- og etterkontroll. Etterkontrollen ble prioritert da det var og fortsatt er et visst etterslep på dette området. Kontrollarbeidet er i hovedsak utført av Marit Eriksson, som var engasjert ved miljøvern-avdelingen fra 20.juni til 19.august med fradrag av 2 ukers ferie. Eriksson har også vært engasjert til kontrollarbeid her både i 1986 og 1987. Avdelingens egne ansatte har også vært ute på kontroll. Kontrollen er i hovedsak foretatt uten at landbrukskontoret har vært med. Landbrukskontoret har imidlertid vært med på kontroll i et par kommuner. Melding om hvilke kommuner hvor det var aktuelt med kontroll ble sendt landbrukskontorene i januar. Varsel overfor den enkelte bruker er ikke gitt fra fylkesmannens side.

2. OMFANGET AV KONTROLLEN

Planen for kontrollen i 1988 går fram av oversikten. Kontrollopplegget ble ikke gjennomført som forutsatt. De vassdrag som er understreket i oversikten viser hvor kontrollen er foretatt i 1988. Pga. innkomne klager ble det også foretatt en del kontroller som ikke inngår i planen. Dette går fram av oversikten under pkt 3. Resultatene fra kontrollen.

KOMMUNE	ETTERKONTROLL	FØRSTEGANGSKONTROLL
BJUGN	Liavatnet Hellem - Nes	Teksdal
RISSA	<u>Skauga</u> <u>Botten, Bjørneråselva m.v.</u> Sørfjorden	Hasselvika, Sørfjorden (rest)
HEMNE	Rovatnet	Røstaelv, Nesvatn
KLÆBU	<u>Nidelva m/Bjørnsjøen</u>	Bruk langs Nidelva til gr. Trondheim som ikke er kontrollert før.
MELDAL	<u>Bøvra</u>	
M. GAULDAL	Gaula (Singsås)	Bua Hauka
RENNEBU	Ila	Orkla (fra grense Meldal til Berkåk). Tidl. kontr. foreldet.
SKAUN	<u>Laugen</u>	
SNILLFJORD	Tannvikelva Berdalselva	
SELBU	<u>Nea</u>	Garbergelva, samt alle bruk i kommunen som ikke er kontr. tidligere
HOLTÅLEN	<u>Hesia</u>	Ålen-området
OPPDAL	Driva (fra grense Møre og Romsdal)	<u>Driva, fra Viken til grense Møre og Romsdal</u>
TRONDHEIM		Nidelva, fra grense Klæbu.

3. RESULTATENE FRA KONTROLLEN - FØRSTEGANGSKONTROLL

KOMMUNE	VASSDRAG	ANTALL			
		BRUK	PÅLEGG SILO	PÅLEGG GJØDSEL	
Rissa	Botten	19	6	6	
Selbu	Nea	16	5	5	
Oppdal	Driva (Sunndal)	17	3	3	
Oppdal	Byna	2	1	2	
Melhus	Svorksjøen	1	1		Klage
Orkdal	Ustjären	1	1		"
Orkdal	Svorksjøen	1			"
Frøya	Frøyfjorden	4	3	3	"
Ørland	Lokal bekk	1	1	1	"
Skaun	Orkdalsfjorden	1		1	"
SUM		62	21	21	

3. RESULTATENE FRA KONTROLLEN - ETTERKONTROLL

KOMMUNE	VASSDRAG	UTFØRT KONTROLL				MRK.
		BRUK	PÅLEGG SILO	PÅLEGG GJØDSEL	INNKR. GEBYR	
Rissa	Skauga	34	4	5	4	Gebyr etter- gitt pga søkn.
Rissa	Botten/Bjørneås.	30	5	1	2	
Rissa	Klokkerbekken	1				
Selbu	Nea	22	3	7	2	
Trondheim	Jonsvannet	1				
Meldal	Resa (Orkla)	10	1	1		
Skaun	Kjæremsbekken	4	2	1	2	
Skaun	Laugen	16	2	2		
Melhus	Bøvra	9		1		
Melhus	Nidelva	4		1		
Åfjord	Stordalsvatnet	2	1	1		Klage
Klæbu	Nidelva	17		2	2	
Ørland	Storfosna (sjø)	1		1		Klage
Holtålen	Hesja (Gaula)	30	5	11	8	
Hitra	Barmansfj. (sjø)	3	1	1		
Hitra	Strømsvassdraget	5	1	3	3	
Oppdal	Driva (Sunndal)	5	4			
Agdenes	Åremselva	1		1		Klage
SUM		195	29	39	23	

4. VURDERING AV UTVIKLING I TEKNISK STANDARD PÅ ANLEGGENE

Ca 30% av både silo- og gjødselelanlegg for de bruk som ble kontrollert første gang var benefttet med mangler. Grunnlagsmaterialet er imidlertid noe for lite og resultatene må bedømmes deretter.

Feilprosenten ved etterkontroll ligger på ca 14 for siloanlegg og ca 20 for gjødselelager for de bruk som hadde feil første gang. Grunnlagsmaterialet er noe bedre her og gir nok et tilnærmet korrekt bilde av dagens situasjon. Resultatene tilsier fortsatt at arbeidet med sanering av punktutslipp bør ha høy prioritet. Utbedringstakten er helt klart alt for lav hvis samtlige punktutslipp skal være sanert innen år 2000. Dette betyr også at den tekniske standard på anleggene gjennomsnittlig er for dårlig til at dette målet kan nås. Større innsats fra brukerne er derfor nødvendig.

5. VURDERING AV EFFEKTENE I VASSDRAG OG UTVIKLING I TILSTANDEN I RESIPIENTENE

I større vassdrag er effekten av de tiltak som settes i verk vanskelig å vurdere. I mindre elver og bekker er det forholdsvis lett å se effekten av innsatsen på tiltakssida. Et konkret eksempel har vi fra et lite vassdrag i Agdenes kommune, hvor et bruk forurenset elva i betydelig grad på grunn av en større gjødselelekkasje. Kilden ble sanert i september 1988 og klar forbedring kunne påvises ganske raskt.

Et annet eksempel fra Melhus kommune: Pressaftutslipp til en bekk med påfølgende yngeldød. Forholdet ble også bekreftet av den ansvarlige for utslippet. Ved etterkontroll 1988 var utslippet sanert og fisken var kommet tilbake. Tilsvarende eksempler finnes andre steder.

All sanering av punktutslipp må vurderes å ha en viss effekt på resipientutviklingen. For punktutslipp er det korttidseffekten som vil være lettest å vurdere. Forsøk og praksis viser imidlertid at det er på arealavrenningssida det er mest å hente mht begrensning av nærings salttilførselene til vassdrag over tid.

6. OMTALE AV ERFARINGENE MED KONTROLLOPPLEGGET OG REAKSJONSMÅTENE

Både pressaftforskriftene og gjødselforskriftene tar sikte på at brukeren selv bygger og driver silo- og gjødselelanlegg slik at forurenning ikke oppstår. I utgangspunktet skulle derfor fylkesmannens kontrollvirksomhet være unødvendig. Resultatene fra den kontroll som er drevet i regi av fylkesmannen viser imidlertid at den ideelle situasjon som nevnt foran er langt borte, og at et aktivt engasjement fra fylkesmannens side vil være nødvendig i mange år framover.

Kontrollopplegget som benyttes i Sør-Trøndelag er etter vår mening bra. Geografisk spredning av kontrollvirksomheten hvert år har en preventiv virkning, og betyr at ingen brukere skal føle seg sikre på at deres bruk ikke blir kontrollert. Bakdelen med stor geografisk spredning er at det tar noe lengre tid før et vassdrag er ferdigkontrollert.

Alle bruk hvor det er påvist mangler får skriftlig pålegg om utbedring med frist til 15.juni påfølgende år for siloanlegg, og frist 1.oktober for gjødselelager. Gebyrvarsel gis samtidig med pålegget.

Etterkontroll foretas i hovedsak 2 år etter førstegangskontroll for å kontrollere både silo- og gjødselanlegg etter at fristene er gått ut. Etterkontrollen avslører mangler som ikke er utbedret innen de oppsatte frister, jfr statistikk. Gebyr blir da krevd innbetalt via skattefogden, samtidig som nytt pålegg blir sendt bruker med fordobling av tidligere gebyr.

Innkrevning av gebyr gir som resultat at utbedring skjer omtrent umiddelbart.

Unntakstilfelle blir anmeldt politiet.

Oppfølgingen fra brukernes side er for dårlig og vi har i år overfor fylkeslandbrukskontoret antydnet at landbrukskontorene i større grad enn hittil bør fungere som pådrivere i planlegging-/finansieringsfasen.

Miljøvernavdelingens ansatte blir ved kontroll ofte møtt med argumenter fra brukerne om at nettopp deres gårdsbruk ikke forurensrer, selv om både anleggene og driften av de ikke er forskriftmessig.

Selv om det gjenstår en del forskning omkring forskjellige effekter av ulike forurensningstyper fra landbruket, vet vi med stor sikkerhet at punktutslipp bidrar med 10-30% av tilført nitrogen og fosfor til vassdrag. Det skulle derfor ikke være tvil om at sanering av punktutslipp er viktig for å redusere landbruksforurensningene.

7. STATUS FOR LANDBRUKSKONTROLLEN

Oversikten over førstegangskontrollerte bruk er som følger:

ÅR	ANT. NYKONTROLLER	ANT. REAKSJONER	FEILPROSENT
1982	171	101	59
1983	279	184	66
1984	278	191	68
1985	421	183	44
1986	358	193	54
1987	159	90	56
1988	62	42	66
SUM	1728	984	57

8. VASSDRAGSOVERSIKT

FØRSTEGANGSKONTROLLERTE VASSDRAG PR 1988

KOMMUNE	VASSDRAG	MERKNAD
Agdenes	Lena	Delvis etterkontrollert
Agdenes	Litlvatnet	
Agdenes	Storvatnet	
Hemne	Rovatnet	
Hitra	Barmansfjorden	Ferdig etterkontrollert
Hitra	Strømsvassdrag.	" "
1) Holtålen	Hesja	" "
Malvik	Storelva	" "
Malvik	Sagelva	" "
Meldal	Ringvatnet	Delvis
Meldal	Resa	Ferdig
Melhus	Bøvra	" "
1) Melhus	Kjela	" "
1) Melhus	Langbekken	" "
1) Melhus	Lynga	" "
1) Melhus	Ratbekken	" "
3) Melhus	Nidelva	" "
1) M. Gauldal	Stavila	" "
1) M. Gauldal	Ila	" "
2) Orkdal	Hoston	" "
2) Orkdal	Gangåsvatnet	" "
2) Orkdal	Ustørja	" "
Rissa	Botnen	Delvis
Rissa	Skauga	Ferdig
Rennebu	Ila	
Skaun	Vigda	Delvis
Skaun	Laugen	Ferdig
3) Selbu	Nea	" "
Oppdal	Driva (Sunndal)	Delvis
Oppdal	Driva (Drivdalen)	
2) Oppdal	Byna	
Klæbu	Nidelva	Ferdig
Snillfjord	Snildalselva	" "
Snillfjord	Bergselva	" "
Trondheim	Jonsvatnet	" "
Trondheim	Ristanelva	" "
Åfjord	Stordalselva	" "
Bjugn	Eidsvatnet	" "

- 1) Sidevassdrag til Gaula.
- 2) Sidevassdrag til Orkla.
- 3) Sidevassdrag til Nidelva.